

tegen onze beginselen. Indien men, om orthodox te zijn, exclusief moet zijn, worden wij nooit orthodox.⁶⁰

De Groot plaatste deze bespreking van De la Saussayes brochure in het julinummer van *Waarheid in Liefde*; het verscheen dus kort voor de vergadering van de Alliantie. Tevens voegde hij er toen nog enkele bladzijden aan toe waarin hij inging op hetgeen Tinholt in de *Stemmen voor waarheid en vrede* van januari 1867 geschreven had over 'de gevoelens der liberalen'. Volgens Tinholt waren de liberalen 'veelal van Groningsch ras'. Zij twijfelden immers aan de goddelijke natuur van de Heer en aan de schuldverzoenende kracht van zijn dood. De Groot brieste: 'Zijn wij misschien aan paarden of honden gelijk, van wier rassen men spreekt?' Hij bracht Tinholts schrijven in verband met de door deze gestelde brief van 5 april 1866. Daarin kwamen dezelfde punten voor, volgens De Groot geformuleerd op een manier, die zeer geschikt was om 'indruk te maken op onnadenkende, aan klanken hangende lezers. Vooral dat laatste woord maakt een knaleffect, *bloedtheologie*. Nooit heb ik dat of soortgelijk woord gebruikt'.⁶¹

'Want de ketter ... kwam er mede voor den dag'

De vergadering van de Evangelische Alliantie vond in augustus 1867 plaats zonder dat Hofstede de Groot en zijn vrienden daarbij aanwezig waren. Wel aanwezig waren Van Oosterzee, Doedes en Chantepie de la Saussaye; alle drie verzorgden een inleiding. De Groot had zich intussen weer geworpen op de zaak die hem ook in 1866 reeds had beziggehouden: het leveren van bewijzen voor de oudheid van de nieuw-testamentische boeken.⁶² Niet alleen met de ethischen en de confessionelen, maar ook met de modernen, in het bijzonder met J.H. Scholten, had de hoogleraar namelijk nog een rekening te vereffenen.

De Groot was onder de indruk gekomen van de resultaten van het werk van C. Tischendorf. Toen deze geleerde in 1865 zijn populaire *Wann wurden unsere Evangelien verfasst?* uitgaf, had De Groot dit werkje meteen vertaald. Hij had aan zijn uitgave ook een aantal aantekeningen toegevoegd waarin hij Scholtens opvatting, dat het Evangelie van Johannes van later datum zou zijn, bestreed.⁶³ Dit ijveren voor Tischendorfs standpunten was hem door zijn Leidse collega niet in dank afgenomen. In juni 1866 had Scholten zich in zijn *De oudste getuigenissen aangaande de Schriften des Nieuwen Testaments*

60. Notulen Theologisch Gezelschap, 190; *Waarheid in Liefde* 1867, 495-504.

61. *Waarheid in Liefde* 1867, 504-506.

62. Zo schreef hij op 12-8-1867 naar de bibliothecaris van het Armeense klooster op San Lazaro in Venetië om daar gegevens over Papias, Hegisippus, Justinus Martyr, Basilides, Valentinus, Cerdo, Marcion, Tatianus, enz. op het spoor te komen. P. Léon M. Alishan antwoordde hem op 23-8-1867; Archief Hofstede de Groot 4c; vgl. *Waarheid in Liefde* 1866, 664-666!

63. *Wanneer werden onze Evangelien vervaardigd?* Uit het Hoogduitsch van Constantijn Tischendorf, vertaald en vermeerderd, Groningen 1865. De Voorrede is van 25 april 1865. P. Hofstede de Groot was zeer onder de indruk van de vondst van de Codex Sinaiticus; *Waarheid in Liefde* 1865, 429-432.